

УДК 378.013.43.011.3-057.87:17.022.1
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-1-45>

Микола ЗИМОМРЯ,

orcid.org/0000-0002-7372-4929

*академік Академії наук вищої школи України, доктор філологічних наук,
професор кафедри німецької та французької мов і методики їх навчання
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) zimok@ukr.net*

Марія ЯКУБОВСЬКА,

orcid.org/0000-0002-7774-955X

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та книжкової справи
Української академії друкарства
(Львів, Україна) mtatariat92@gmail.com*

Мирослава ЗИМОМРЯ,

orcid.org/0000-0003-3564-6103

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри практики англійської мови
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) myroslava.zymomrya@gmail.com*

ВИХОВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДОБУ ВИКЛИКІВ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Здійснено цілісний аналіз проблеми виховання гармонійно розвиненої особистості студента засобами культурологічного впливу, обґрунтовано концепцію виховання ідентичності на основі ідей системного, синергетичного, аксіологічного, гуманістичного, особистісно орієнтованого, компетентнісного методологічних підходів; накреслено схему структурно-функціональної моделі виховання особистості студента засобами культурологічного впливу та педагогічні умови її ефективної реалізації: активізація виховання духовних цінностей особистості, створення культурологічного простору, розробка моделі та впровадження інноваційної технології виховання.

Методологічний концепт забезпечує фундаментальну загальнонаукову основу дослідження й визначає наукові підходи (системний, синергетичний, аксіологічний, гуманістичний, культурологічний, особистісно орієнтований, компетентнісний) у вивченні проблеми виховання особистості студента засобами культурологічного впливу. Досліджено основи формування культурологічного простору як систему комунікації людини і світу, яка закладає простір духовної свободи особистості.

В умовах пандемії, війни, глобалізаційних викликів вища школа у системі творення нової виховної моделі ставить завдання формування у студентів ціннісної свідомості, громадянської мужності, творчого мислення, національно-культурної ідентичності, громадянської відповідальності. Актуальними є проблеми виховання духовно пробудженої, національно свідомої особистості, що сприятиме міжкультурному діалогу. У дослідженні розглядається система виховання національної ідентичності як універсальна філософська парадигма людського буття, в основі якої є прямування від усвідомлення системи індивідуального особистісного «Я» до розуміння необхідності постійного його вдосконалення, розвитку. Система виховання – унікальний вид інтелектуально-духовної діяльності, яка потребує діалектичного взаємозв'язку усіх структурних елементів.

Ключові слова: особистість, смисл життя особистості, гуманістична мораль, педагогічні умови виховання особистості студента, культурологічний простір, система цінностей.

Mykola ZYMOMRYA,

orcid.org/0000-0002-7372-4929

*Academician of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine,
Doctor of Philological Sciences,
Professor at the German and French Language and Teaching Methodology Department
Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) zimok@ukr.net*

Mariia YAKUBOVSKA,

orcid.org/0000-0002-7774-955X

Associate Professor at the Department of Information, Library and Books
Ukrainian Academy of Printing
(Lviv, Ukraine) mmamariat92@gmail.com

Myroslava ZYMOMRYA,

orcid.org/0000-0003-3564-6103

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of English Language Practice
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) myroslava.zymomrya@gmail.com

FOSTERING IDENTITY IN THE AGE OF CHALLENGES: A CULTURAL PERSPECTIVE

A holistic analysis of the problem of educating a harmoniously developed personality of a student by means of cultural influence was carried out, the concept of identity education based on the ideas of systemic, synergistic, axiological, humanistic, personally oriented, competence-based methodological approaches was substantiated; the scheme of the structural-functional model of the education of the student's personality by the means of cultural influence and the pedagogical conditions for its effective implementation are drawn: the activation of the education of the spiritual values of the individual, the creation of cultural space, the development of the model and the introduction of innovative education technology.

The methodological concept provides a fundamental general scientific basis of research and determines scientific approaches (systemic, synergistic, axiological, humanistic, cultural, personal oriented, competent) in the study of the problem of personality education student by means of cultural influence. The basis of the formation of cultural space as the system of communication between man and the world, which lays down the space of the spiritual individual freedom.

In the conditions of a pandemic, war, and globalization challenges, higher education in the system of creating a new educational model sets the task of forming in students a values-consciousness, civic courage, creative thinking, national-cultural identity, and civic responsibility. The issues of upbringing a spiritually awakened, nationally conscious individual that contributes to intercultural dialogue are relevant. The research examines the system of cultivating national identity as a universal philosophical paradigm of human existence, based on the progression from the awareness of the individual's personal "self" to understanding the necessity of its constant improvement and development. The system of upbringing is a unique form of intellectual-spiritual activity that requires a dialectical interrelation of all its structural elements.

Key words: *personality, the meaning of an individual's life, humanistic morality, pedagogical conditions for the education of a student's personality, cultural space, value system.*

Постановка проблеми. Філософія побудови концепції інноваційної української школи ХХІ століття формується на системі гуманістичних засад, в основі яких – розуміння людиноцентричності як основного методологічного чинника формування інноваційної освітньої парадигми. Педагогіка стає епіцентром боротьби за систему ціннісних орієнтацій, так як власне вони стають основою формування загальних методологічних принципів розвитку людства. Нинішня війна – це боротьба сенсів і смислів, боротьба ціннісних орієнтацій.

В умовах пандемії, війни, глобалізаційних викликів вища школа у системі творення нової виховної моделі ставить завдання формування у студентів ціннісної свідомості, громадянської мужності, творчого мислення, національно-культурної ідентичності, громадянської відповідальності. Актуальними є проблеми виховання духовно пробудженої, національно свідомої особистості, що сприятиме міжкультурному діалогу.

Педагоги-вчені й практики зі всього світу та України зокрема мають низку наробок щодо технологій виховання, застосовують освітньо-виховні практики у процесі виховання студентів. Нарівні з умінням бути культурною, гармонійно розвиненою особистістю постає потреба формування відповідальності як ключової компетентності у вищій освіті, так як відповідальна, толерантно вихована особистість студента є запорукою духовної безпеки будь-якого суспільства. Досвід виховних досліджень і практик європейських та українських вишів є дуже цінним. Актуальними є форми і методи розвитку соціальної відповідальності студентів, їхні морально-культурні цінності, духовна безпека, засоби заохочення студентів до громадянської активності, оновлення виховної системи закладів вищої освіти. Духовне пробудження особистості може відбутися тільки через культуру й соціальну відповідальність. Українська виховна модель характеризується симбіозом

прагматичності американської моделі виховання, законослухняності британської освіти, творчого етнозаглиблення японської педагогіки та формування системи духовних цінностей українського національного світогляду із системою формування Я-духовного людської індивідуальності; яке є визначальними у системі сучасних міжнародних практик.

Аналіз досліджень. Основи методології формування національної ідентичності закладена у працях Г. Сковороди, Т. Шевченка, М. Костомарова, П. Юркевича, І. Франка, М. Грушевського та ін. Дослідження національної ідентичності за умов цивілізаційних зрушень та соціокультурної ціннісної динаміки досліджували у світовому контексті Б. Андерсон, А. Аппадурі, З. Бауман, У. Бек, П. Бергер, Г. Блумер, Ф. Бродель, Р. Брюбейкер, П. Бурдьє, Б. Вальденфельс, А. Віліс, А. Вільсон, Ю. Габермас, С. Гантінгтон, Е. Гелнер, Е. Гідденс, І. Гофман, М. Грох, Р. Дарендорф, М. Еліаде, Е. Еріксон, А. Етціоні, Р. Інлегарт, М. Кастельс, Р. Кайуа, П. Козловські, С. Леш, Х. Лінц, Г. Люббе, О. Марквард, Т. Мітчелл, К. Омає, П. Рікер, А. Сен, Е. Сміт, Ч. Тейлор, Е. Тоффлер, А. Турен, Е. Хобсбаум, В. Хесле, К. Хюбнер. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації 10 С. Шульман та ін. Чи не найбільш розроблену концепцію національної ідентичності серед сучасних західних дослідників запропонували С. Гантінгтон, Е. Гелнер, Е. Гідденс, Ю. Габермас, А. Етціоні та Е. Сміт, К. Хюбнер. Становлення Української держави зніціювало активізацію досліджень у сфері пошуку виховання національної ідентичності. На концептуальному рівні дана проблема розглядалася у працях В. Андрущенко, Л. Губерського, В. Воронкової, Т. Воропай, П. Гнатенка, О. Зернецької, В. Кременя, І. Кресіна, В. Крисаченка, С. Куцепал, В. Лизанчука, В. Ляха, М. Михальченка, Л. Нагорної, А. Неприцького, В. Павленка, М. Степика, Ю. Шинкаренка, Н. Черниш, Г. Яворської та ін.

Мета статті – розкрити особливості виховання ідентичності у добу викликів засобами культурологічного впливу.

Виклад основного матеріалу. Як засвідчує аналіз, у науковому дискурсі примітна чітка особливість сучасних досліджень вітчизняних науковців порівняно із зарубіжними: якщо для західних дослідників концентрація наукового інтересу фокусується на етнічному сегменті, то в Україні обумовлена увага звернена на процеси державотворення. І це закономірно, адже 90-ті роки ХХ ст. характеризувалися глобальним спалахом кризи ідентичності (Гнатюк, 2005: 148–149).

Відома дослідниця проблем національної ідентичності Л. Нагорна виділяє такі основні її функції: пізнавальну (когнітивну), комунікативну (інтеграційну, нормативну); компенсаторну; інструментальну функцію, призначення якої полягає у створенні механізму закріплення у свідомості позитивної ідентичності, налаштованості на пріоритет власних цінностей і традицій перед усіма іншими, виховання самоповаги (Нагорна, 2002: 55).

Е. Фромм звернув увагу на проблему ідентичності, аналізуючи діалектичний взаємозв'язок індивідуального і загального в людській природі. На думку Е. Фромма, однією з домінуючих потреб, котрі становлять сутність людського буття, є потреба уникнення самотності, що досягається шляхом самоотождення з певними ідеями, цінностями, соціальними стандартами, тобто шляхом формування соціальної ідентичності (Рікер, 2002: 189). За нашими переконаннями, тільки творення Я-духовного особистості створює передумови для формування національної ідентичності.

Концептуальною основою нашого дослідження є праці І. Беха, концептуальні засади яких сконцентровані на формуванні Я-духовного людської індивідуальності. «Наша теоретична схема може бути такою: 1) кожне духовне почуття повинне розгортатися у самосвідомість; 2) зміст самосвідомості (зміст духовного почуття) мусить відчуватися суб'єктом як щось власне (МОЄ)... Така єдність є показником опанування ним духовною цінністю» (Бех, 2006: 114).

Проблема виховання трансформується у проблему самовиховання, саморозвитку і відповідно до системної моделі «самовиховання та саморозвитку упродовж життя». Ядром даних духовнотворчих процесів виступає система духовних цінностей, яка є найтоншим атомом, на якому вибудовується модель сучасної світобудови. Духовні процеси, які лежать в основі розвитку людини, а відтак і людства, є живою матерією, так як дух людського буття є животворящим. Літературний текст, для якого характерне смислово-емоційне начало на рівні глибинних сенсів і смислів, творить філософську лінію осмислення людиною світового розвитку. «Протиставлення Я-егоцентричного(нижчого) і Я-духовного (вищого) та закономірності руху особистості від першого до другого виступає сутністю нашої концепції, гуманізуючи її і надаючи розвивального характеру» (Бех, 2008а: 32).

Війна творить основу системи духовних координат нової епохи. Визначальною методологічною засадою нашого дослідження є положення

концепції І.Беха: «Слід доповнити картину положеннями методологічного рівня: у структурі особистості повинні бути представлені вічні духовні цінності, слід культивувати справжню індивідуальність особистості (Бех, 2008а: 232).

Поштовх до розвитку проблематики виховання ідентичності у 70–80-х рр. ХХ ст. подав американський психолог Е. Еріксон, який почав досліджувати ідентичність як особливий соціально-культурний феномен на основі використання психоаналітичного, філософського та соціологічного підходів, що визначило статус концепту «ідентичності» як категорії міждисциплінарного знання. Американський дослідник розумів ідентичність як процес організації життєвого досвіду в індивідуальному «Я», що формувало його динаміку протягом усього життя людини. Е. Еріксон пов'язував ідентичність із усвідомленням індивідом себе як цілого, що співвідноситься із концепцією трансформації Я-духовного людської індивідуальності.

Цінними для нашого дослідження є судження сучасного філософа Антонена Арто: «Живемо у час посттравматичного, посттоталітарного суспільства, коли людина часто залишається найголовнішою складовою еволюційного розвитку суспільного буття і готова брати на себе відповідальність за долю Всесвіту. У часи, коли занепадає саме життя, ще ніколи не говорилося так багато про цивілізацію і культуру. Існує дивний паралелізм між цим загальним занепадом життя, яке лежить в основі сучасної деморалізації, та турботою про культуру, яка ніколи не збігалася з життям і створена, щоб порядкувати ним». Людина в межах сучасної тотальної соціальної ідентифікації за впевненість у собі розплачується деперсоналізацією і втратою цілісності свого «Я» (Арто, 2021: 132).

Глобалізація впливає на соціокультурні, психологічні й моральні засади буття людей. Світ в епоху постмодерну втрачає предметне середовище витискається інформаційною, віртуальною субстанцією. Зникає відчуття причетності до певного оточення та визначення цінностей. Людина переживає постійне і тривожне відчуття руйнації, розриву зв'язку в часі. Виникає своєрідний «світ без опори», в якому не завжди просто визначити пріоритети й однозначні світоглядні орієнтири.

В об'єднаній Європі, зазначає австрійський вчений Е. Райтер, «слід не усувати відмінності, а поєднувати розмаїття». З цього приводу важливим є застереження академіка М. Жулинського про те, що «перш ніж брати участь у реалізації проекту Великого Модерну, який під інтеграційною дією колективного міждержавного центру неминуче

перетворить національні держави в різновид регіональних, економічно уніфікованих адміністративних утворень, слід замислитися над тим, чи забезпечені ми необхідним культурно-духовним імунітетом перед загрозою космополітичної ерозії. Більше того, чи набули ми віками втрачувану Батьківщину, чи усвідомили неповноту нашого цивілізаційного самовираження, чи наша культура є надійним гарантом збереження власної ідентичності?» (Жулинський, 2002: 11).

Сьогодні маємо всі підстави стверджувати: освіта як механізм конструювання європейської ідентичності є досить ефективною. Опубліковані у жовтні 2006 р. у журналі «Science» австрійськими соціологами результати досліджень громадської думки серед молоді 15 перших країн-членів ЄС з 1996-го по 2004-й рр. засвідчують повільну зміну відчуття ідентичності стосовно національного та європейського контекстів: у 2004 р. 42% респондентів, які брали участь в опитуванні євробарометра, стверджували, що мають лише одну національну ідентичність, а 58% визнали, що значною мірою вважають себе європейцями. Дослідження загальних тенденцій сучасного педагогічного та культурологічного світового та відповідно українського процесів дало змогу проаналізувати концептуальну модель творення інноваційних виховних технологій, яка є основою парадигми виховання особистості студента. Національна ідея – це концентрація національної свідомості, введення в систему ціннісних орієнтацій норм і цінностей національної. Концепція інноваційної парадигми виховання, побудована на основі «філософії серця», «системі утвердження духовних цінностей, моделі емоційного співпереживання» (І. Бех), є основоположним фактором розвитку не тільки української педагогіки, але й гуманітарної парадигми сучасності.

У ХХІ столітті у світовій культурологічній думці відбувається система інтелектуального прориву. Досліджувана проблема розглядається як парадигма творення гуманітарної безпеки суспільства, важливим чинником якої є культурологічна складова, що формується як філософсько-психологічний код слова. Серед десяти найважливіших виховних законів, розроблених акад. І.Д. Бехом, «закон поступу від духовності до одухотвореної особистості» відображає формування життєвої перспективи особистості, яка буде здатна протистояти загрозам неототалітаризму (Бех, 2008а: 18).

Ідеї психологічного трактування літературних текстів були розвинуті в німецькій експериментальній психології і запроваджені у досвіді українського літературознавства І. Франком, який

у статті «Із секретів поетичної творчості» наголошує, що враження зовнішнього світу «перейшовши через ясну верству верхньої свідомості, помалу темніє, щезає з поверхні, тоне в глибокій криниці нашої душі і лежить там погребане, як золото в підземних жилах» (Франко, 1979: 83). Іван Франко наголошував, що індуктивний метод визволяє інтелект людської індивідуальності, формує когнітивні основи мисленнєвої діяльності, дозволяє проникати у найпотаємніші глибини досліджуваних явищ. Не випадково Ейнштейн наголошував, що «учений не може рухатися вперед», як не почне вивчати процеси мислення (Дзюба, 2001: 32).

Гармонія людського світу будується на створеній гармонії людської індивідуальності. ХХ століття знаменується виходом на арену мистецького дослідження героїв-одинаків, для яких важливим є «вчинок» як мірило визначення їхньої духовної суті. Кінець ХІХ – початок ХХ століття характерний підйомом української національного шкільництва як у теоретичному, так і практичному вияві.

На наш погляд, існує тісний взаємозв'язок між розвитком педагогічної і літературознавчої науки. Концепція предметної діяльності виступає методологічною основою усіх виявів людської свідомості. Система цінностей є центральною як у педагогічній, так і літературознавчій науці. Споріднено дотичними і для педагогічної, і для літературознавчої наук у системі філософського осмислення світу є закони логіки і теорії пізнання світу і людської індивідуальності зокрема; ідея матеріальної єдності світу, вчення про єдність емоційного та раціонального, чуттєвого та абстрактного, історичного та логічного. Оцінка явищ розглядається як усвідомлення їхньої цінності у системі вселюдського поступу. На основі цих законів ми спостерігаємо інтеграцію літературознавчого та педагогічного напрямків наукових досліджень.

Система емоційної регуляції на основі культурологічної моделі розвитку особистості дозволяє створити систему ефективної виховної дії на всіх етапах навчально-виховної діяльності – за умови превалювання власне виховної системи. У динамічно розвиненому світі, у часи прискореного ритму цивілізаційних систем засвоєні знання із будь-якого професійного напрямку діяльності за досить нетривалий час стануть застарілими.

Студент, який не розвинув у собі вміння мислити креативно, на випередження часу, не виробив вміння постійної праці духовного гарту самовдосконалення, стане неконкурентноспроможним

у майбутній професійній діяльності. Це той момент, коли прагматики (раціоналісти, індивідууми з технократичним складом мислення тощо) залишаються на периферійних скрижальях буття.

Системність реалізації запропонованої нами культурологічної концепції формується на основі діяльнісного підходу, за допомогою якого вибудовується логіка запропонованого процесу (від концепції діяльнісного архетипу на основі системи «думка – слово – дія»); цілісність, яка реалізується у виробленні потреби особистості у самовихованні, самовдосконаленні і саморозвитку упродовж усього життя, що призводить до формуванню чіткої мотивації на основі вироблених сенсів та смислів (мотиваційних установок), котра зводить до мінімуму необхідність управління виховним процесом. У свідомості студента відбувається когнітивне (пізнавальний компонент ставлення) та смислове (емоційний компонент ставлення) відображення цієї дійсності... особистісні ставлення характеризують ступінь інтересу, силу емоцій, бажань (тому й виступають рушійною силою особистості) і виражаються у поведінці суб'єктів, їхніх діях і переживаннях (Бех, 2008а: 132).

Навчати – виховуючи і виховуючи – навчати» – головний принцип інноваційної діяльності педагогів знаходить можливість своєї реалізації у системі інтерактивних засобів навчання. «Ідея емоційної регуляції» (І. Бех) стає основою симбіозу побудови навчального і виховного процесу: «Спрямованість на майбутнє пов'язана із прагненням пізнати невідоме. Це підвищує інтерес до джерел інформації, посилює бажання дізнатися про нові досягнення науки і техніки тощо» (Бех, 2008а: 132). Дослідження загальних тенденцій сучасного педагогічного та культурологічного процесів дало змогу проаналізувати концептуальну модель творення інноваційної виховної технології, яка є основою парадигми виховання особистості студента у системі глобалізаційних викликів.

В умовах глобалізаційних викликів щораз більшого значення будуть набувати моделі інтелектуальної інформаційної діяльності людини, які полягатимуть у вмінні орієнтуватися в інформаційних потоках, розрізняти правдиву і хибну інформацію, вміти протистояти неправильним модулям інформаційних полів сучасності, здатності виробляти систему опору неправдивій інформації.

У системі філологічних знань за допомогою когнітивної складової відбуваються процеси перепрочинання, переосмислення відомих дотепер явищ на основі архетипних моделей. У системі культурологічних компетентностей відбувається модель переходу від кількісних зіставлень

до якісних, адже через систему культурологічних цінностей можна виробити алгоритм переходу до переваги морального аспекту.

Дослідження сучасного культурологічного простору через алгоритм інтеграції культурології і педагогіки проаналізовано через систему духовно-екзистенційних координат сучасності. Інтеграція сучасного життя і системи людиноцентричної педагогіки досліджується через вивчення творення інноваційних мистецько-наукових тенденцій, що є основою дискурсу культурологічної взаємодії законів педагогіки і законів мистецтва, що становить основу гуманітарної безпеки суспільства, складовою частиною якої є психологічна, ментальна та інформаційна безпека.

Мова як чинник формування національної ідентичності Важливим стабілізуючим чинником такого аморфного й хисткого поняття як ідентичність є зв'язок з мовою. Мова слугує засобом вираження і формування етнічної самосвідомості, задовольняє культурні потреби народу, є однією із найважливіших ознак ідентичності. Світ і Текст – це дві філософські субстанції, які взаємовідображають і взаємодоповнюють одна одну, існують як світовідображення у Тексті і усвідомлення світоцентричності. Письменник прокладає філософсько-естетичний місток між свободою особистості, свободою творчості і свободою народу; так як власне сформована у тексті «емоція є імпульсом до усвідомлення певної життєвої соціокультурної ситуації, а згодом ставить суб'єкта в зацікавлено-діяльність позицію щодо неї» (Бех, 2008а: 132).

Осмилення парадигми людського існування на кожному етапі розвитку людства базується на планетарних знаннях та принципах мисленнєвої діяльності тієї чи іншої епохи. Зміна мисленнєвих категоріальних смислів, емоційно-сміслових пріоритетів визначає зміну епохи. Серед історичних викликів, перед якими постала освіта у XXI ст., – забезпечення оптимального балансу між локальним та глобальним з тим, щоб людина, формуючись, як патріот своєї країни, усвідомлювала реальність глобалізованого світу.

Культурологічні знання постають основою формування світогляду і мислення епохи. Цінність знань визначається закладеними у ньому ціннісними характеристиками, які несуть у собі множинність цілого. Оскільки «духовна цінність є безумовним і самовартісним конструктом» (І. Бех), то культурологічна складова стає основою інноваційної моделі формування гармонійно розвиненої особистості студента.

Успішна активізація внутрішніх резервів людської індивідуальності лежить у площині фор-

мування психологічної рівноваги, яка є основою ментальної, психологічної, інформаційної безпеки – на основі розуміння значення вироблення механізму самоусвідомлення, саморозвитку, самовдосконалення. Паралелі між системою трансформації Я-концепції у Я-духовне людської індивідуальності через мислеформу, активізацію синергетичних сил особистості та її співвіднесення із законами світового буття творять засади сучасних виховних моделей.

Психодинамічна активність особистості є основою творення синергетичної здатності людської індивідуальності вийти на вищий рівень своїх можливостей на основі інноваційних культурологічних методичних прийомів: герменевтики, екзистенціалізму, синергетики; які складають основу інноваційного квантового мислення епохи.

Висновки. Культурне розмаїття, міжкультурний діалог, «освіта для всіх», на захисті яких стоїть ЮНЕСКО, не можуть бути досягнуті без відповідної участі всіх зацікавлених сторін. Метою Болонського процесу є не лише економічні імперативи, а й створення європейської ідентичності. Першочергова роль у цьому належить університетській освіті, яка покликана вирішувати завдання повернення до культурних джерел освіти та науки, відновлення культурної пам'яті та збереження національної ідентичності в процесах глобалізаційної інтеграції.

Таким чином, у процесі дослідження розглядаємо систему виховання національної ідентичності як універсальну філософську парадигму людського буття, в основі якої є прямування від усвідомлення системи індивідуального особистісного «Я» до розуміння необхідності постійного його вдосконалення, розвитку. Вищим мірилом постає система саморозвитку та самовиховання як чинника постійно оновлювальної системи, що ґрунтується на «постійному нарощуванні вихованцем «я» духовного». Відтак, система виховання – унікальний вид інтелектуально-духовної діяльності, яка потребує діалектичного взаємозв'язку усіх структурних елементів, оскільки «розгляд життя в контексті категорії «система» має принципове значення для усвідомлення його сутнісних особливостей». У системі творення інноваційної виховної моделі модель раціональної (технологічної) дії є вторинною по відношенню до дії духовної, сформованої на основі духовного діяння одухотвореної особистості. Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні в практику закладів вищої освіти структурно-функціональної моделі виховання студентів засобами культурологічного впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арто А. Театр і його Двійник. К. : Видавництво Жупанського, 2021. 280 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності : наукове видання. Київ : Либідь, 2006. 272 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості. Київ: Либідь, 2008. 848 с.
4. Бех І. Д. Вихователь у контексті особистісно зорієнтованої технології. *Витоки педагогічної майстерності. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*. Полтава : ПДПУ ім. В. Г. Короленка, 2008. Вип. 5. С. 3–7.
5. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність. К. : Критика, 2005. 528 с.
6. Дзюба І. М. Україна перед Сфінксом майбутнього. К. : Вид. Дім «КМ Академія», 2001. 36 с.
7. Жулинський М. Духовна спрага по втраченій Батьківщині. К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2002. 65 с.
8. Зимомря М., Якубовська М., Зимомря І. Аксиологічні засади культурологічної парадигми. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom VIII: dialog w rozwoju nauk i edukacji* / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomyra, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Chersoń: Poswit, 2020. С. 122–125.
9. Зимомря М., Якубовська М., Зимомря І. Культурологічна компетентність – основа духовно-морального розвитку і саморозвитку особисті: дискурс культурології. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom III: Konstatacje i dialogi w przestrzeniach nauki i edukacji [monografia zbiorowa]* / [Redakcja naukowa: J. Grzesiak, I. Zymomyra, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Kijów – Chersoń: Poswit, 2020. С. 117–124.
10. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. 240 с.
11. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні. Київ : НАНУ, 2002. 271 с.
12. Франко І.Я. Зібрання творів у 50-и томах. К.: Наукова думка, 1979. Т. 31. С. 45–119.
13. Zymomyra M., Yakubovska M. The Diskourse of spiritual and existential formation of Ivan Franko the concept of personality. *Accents and Paradoxes of Modern Philology*. 2020. № 1(5). P. 96–116.

REFERENCES

1. Arto A. Teatr i yoho Dviynyk [Theater and its Double]. K.: Vydavnytstvo Zhupans'koho, 2021 [in Ukrainian].
2. Bekh I. D. Vykhovannya osobystosti: Skhodzhennya do dukhovnost i: Naukove vydannya [Personality education: Ascent to spirituality: Scientific edition]. Kyiv : Lybid', 2006 [in Ukrainian].
3. Bekh I. D. Vykhovannya osobystosti [Personality education]. Kyiv : Lybid', 2008 [in Ukrainian].
4. Bekh I. D. Vykhovatel' u konteksti osobystisno zoriyentovanoyi tekhnolohiyi [Educator in the context of personally oriented technology]. *Vytky pedahohichnoyi maysternosti Poltavs'kyu derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni V. H. Korolenka [Origins of pedagogical skills. Poltava State Pedagogical University named after V. G. Korolenko]*. Poltava : PDPU im. V. H. Korolenka, 2008. Vyp. S. 3–7 [in Ukrainian].
5. Hnatyuk O. Proshchannya z imperiyeyu: Ukrayins'ki dyskusiyyi pro identychnist' [Farewell to the Empire: Ukrainian discussions about identity]. K. : Krytyka, 2005 [in Ukrainian].
6. Dzyuba I. M. Ukrayina pered Sfinksom maybutn'oho [Ukraine before the Sphinx of the future]. K. : Vyd. Dim «KM Akademiya», 2001 [in Ukrainian].
7. Zhulyns'kyu M. Dukhovna spraha po vtracheniy Bat'kivshchyni [Spiritual thirst for the lost Motherland]. K. : Vydavnychyy dim «KM Akademiya», 2002 [in Ukrainian].
8. Zymomyra M., Yakubovs'ka M., Zymomyra I. Aksiolohichni zasady kul'turolohichnoyi paradyhmy [Axiological principles of cultural paradigm]. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom VIII: dialog w rozwoju nauk i edukacji* [in Ukrainian] / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomyra, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Chersoń: Poswit, 2020. S. 122–125 [in Ukrainian].
9. Zymomyra M., Yakubovs'ka M., Zymomyra I. Kul'turolohichna kompetentnist' – osnova dukhovno-moral'noho rozvytku i samorozvytku osobysti: dyskurs kul'turolohiyi [Cultural competence is the basis of spiritual and moral development and personal self-development: the discourse of cultural studies]. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom III: Konstatacje i dialogi w przestrzeniach nauki i edukacji [monografia zbiorowa]* / [Redakcja naukowa: J. Grzesiak, I. Zymomyra, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Kijów – Chersoń: Poswit, 2020. S. 117–124 [in Ukrainian].
10. Kryms'kyu S.B. Zapyty filosofs'kykh smysliv [Philosophical questions]. K. : Vyd. PARAPAN, 2003 [in Ukrainian].
11. Nahorna L. Natsional'na identychnist' v Ukrayini [National identity in Ukraine]. Kyiv: NANU, 2002 [in Ukrainian].
12. Franko I.YA. Zibrannya tvoriv u 50-y tomakh [Collection of works in 50 volumes]. K.: Naukova dumka, 1979. Vol. 31. S. 45–119 [in Ukrainian].
13. Zymomyra M., Yakubovska M. The Diskourse of spiritual and existential formation of Ivan Franko the concept of personality. *Accents and Paradoxes of Modern Philology*. 2020. № 1(5). P. 96–116.